

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО У СФЕРІ РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО СЕКТОРУ: АДАПТИВНІ СТРАТЕГІЇ В УМОВАХ ДЕСТАБІЛІЗУЮЧИХ ФАКТОРІВ

PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP IN THE FIELD OF AGRO-INDUSTRIAL SECTOR DEVELOPMENT: ADAPTIVE STRATEGIES IN THE CONDITIONS OF DESTABILIZING FACTORS

У представленій статті висвітлено значення державно-приватного партнерства як ключового механізму розвитку агропромислового сектору в умовах дії численних дестабілізуючих факторів. Зазначено, що пошук адаптивних стратегій є центральною складовою безпекового розвитку, оскільки агропромисловий сектор опиняється під впливом неоднорідного зовнішнього середовища, яке характеризується кліматичними викликами, ціновою волатильністю, геополітичними ризиками та постійними структурними змінами. Показано, що ефективність співпраці держави та бізнесу виявляється у здатності організувати стабільне фінансування, забезпечити впровадження новітніх технологій, налагодити надійні логістичні канали та залучити людський капітал з високим рівнем кваліфікації. Особливо акцентовано увагу на тому, що державно-приватне партнерство не лише сприяє модернізації інфраструктури, а й створює передумови для якісного прориву у технологічному розвитку, зокрема у впровадженні точного землеробства та цифрових рішень. У роботі розкрито чотири ключові шляхи досягнення розвитку агропромислового сектору: інвестиції в технології, покращення логістики, розвиток людського капіталу та диверсифікація виробництва. Кожен із цих напрямів дає змогу підвищити конкурентоспроможність і зміцнити безпекові аспекти. Також окреслено чотири сутні засади адаптивної стратегії, серед яких моніторинг ризиків, диверсифікація джерел ресурсів і ринків збуту, впровадження інновацій та розбудова партнерських мереж. Ці принципи допомагають вчасно реагувати на зовнішні виклики, перетворюючи нестабільність на імпульс для пошуку нових можливостей. Визначено перелік найбільш суттєвих дестабілізуючих факторів, що можуть негативно вплинути на агропромисловий сектор, серед яких виділено коливання цін, геополітичні обмеження та кліматичні ризики. Зроблено висновок про необхідність комплексного та системного підходу, де державно-приватне партнерство виступає фундаментом для формування гнучких і водночас стабільних моделей розвитку в агропромисловому секторі.

Ключові слова: державно-приватне партнерство, агропромисловий сектор, адаптивні стратегії, безпековий розвиток,

зовнішнє середовище, дестабілізуючі фактори, інновації, диверсифікація, інфраструктура.

The presented work highlights the importance of public-private partnership as a key mechanism for the development of the agro-industrial sector in the conditions of numerous destabilizing factors. It is noted that the search for adaptive strategies is a central component of security development, since the agro-industrial sector is under the influence of a heterogeneous external environment, which is characterized by climatic challenges, price volatility, geopolitical risks and constant structural changes. It is shown that the effectiveness of cooperation between the state and business is manifested in the ability to organize stable financing, ensure the introduction of new technologies, establish reliable logistics channels and attract human capital with a high level of qualification. Particular attention is paid to the fact that public-private partnerships not only contribute to the modernization of infrastructure, but also create the prerequisites for a qualitative breakthrough in technological development, in particular in the implementation of precision agriculture and digital solutions. The paper reveals four key ways to achieve the development of the agro-industrial sector: investment in technology, improving logistics, developing human capital and diversifying production. Each of these areas makes it possible to increase competitiveness and strengthen security aspects. It also outlines four essential principles of an adaptive strategy, including risk monitoring, diversification of sources of resources and markets, introducing innovations and developing partner networks. These principles help to respond to external challenges in a timely manner, turning instability into an impetus for finding new opportunities. A list of the most significant destabilizing factors that can negatively affect the agro-industrial sector is determined, among which price fluctuations, geopolitical restrictions and climate risks are highlighted. The conclusion is made about the need for a comprehensive and systemic approach, where public-private partnership serves as the foundation for the formation of flexible and at the same time stable development models in the agro-industrial sector.

Key words: public-private partnership, agro-industrial sector, adaptive strategies, security development, external environment, destabilizing factors, innovations, diversification, infrastructure.

УДК 351

DOI <https://doi.org/10.32782/pma2663-5240-2024.44.20>

Шафран А.І.

аспірант кафедри адміністративного та фінансового менеджменту
Національний університет «Львівська політехніка»

Постановка проблеми у загальному вигляді. Агропромисловий сектор у сучасних економічних реаліях відіграє одну з провідних ролей у забезпеченні продовольчої безпеки, формуванні експортного потенціалу та стабілізації соціально-економічного становища регіонів. Проте, цей сектор зазнає значного

впливу з боку різноманітних дестабілізуючих факторів, що можуть бути як внутрішніми (наприклад, обмежені фінансові ресурси або нестабільні правові норми), так і зовнішніми (коливання світових цін, кліматичні зміни, геополітична напруженість). Водночас державно-приватне партнерство стає стратегіч-

ним інструментом, покликаним мінімізувати ризики та підвищувати ефективність використання ресурсів. Саме завдяки об'єднанню зусиль уряду та бізнесу вдається формувати адаптивні стратегії, спрямовані на безпековий розвиток і стійкість агропромислового сектору в мінливому зовнішньому середовищі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Аналіз літератури показує, що важливі аспекти проблем формування механізмів державно-приватного партнерства та вплив дестабілізуючих факторів, розкривалися в роботах таких вчених, як І. Коваль, М. Ткаченко, С. Воронін, О. Петренко, Н. Іванченко, Л. Соболева, Т. Литвин, П. Василенко, Д. Остапенко, Є. Миронова, В. Кравець, М. Криштанович, Р. Горбач, А. Волков, Ж. Кириленко, Ю. Мельник, К. Жуков, І. Бондаренко, Л. Ткаченко, В. Левченко, С. Павленко, Ю. Кучер, О. Кирило, Н. Тимошенко, Г. Лозовий, Є. Поляков, Д. Шевчук, Т. Олексюк, К. Мороз, В. Поліщук, М. Лисенко, С. Костенко, О. Васильєв, Н. Козлова, М. Шевченко, І. Марчук, К. Васильчук, В. Шевчук, Ю. Левченко, Л. Хоменко, П. Коваль, О. Руденко, Н. Максименко, І. Тарасенко, А. Мельник, Т. Васильєва, Ю. Костюк, О. Марків, М. Сидорчук, Ю. Бондар, В. Орлов, Л. Кравчук, Н. Грищук, Р. Сергієнко, М. Романенко, І. Тимченко та інші. До прикладу, Калетнік і Козяр [1] розглядають стратегічні підходи до інвестування в аграрний сектор України, наголошуючи на необхідності врахування сучасних умов та викликів розвитку АПК. Вдовенко і Сокол [2] представляють макроекономічний аналіз аграрного сектору в контексті інтеграційних процесів, що допомагає зрозуміти економічні тенденції та їх вплив на аграрну політику. Кузміч [3] акцентує на оцінці та управлінні ефективності інновацій в агропромислових підприємствах, виділяючи критичні елементи для успішної інноваційної діяльності. Кучер [4] зосереджує увагу на інноваційних проєктах в агробізнесі 4.0, що відображає новітні тенденції та можливості для розвитку галузі в рамках цифрової економіки. Малиш та інші [5] вивчають фактори, які впливають на інноваційну та інвестиційну діяльність у сільському господарстві через експертне опитування, що надає практичні інсайти з внутрішнього середовища галузі. Стадник [6] описує стан та перспективи розвитку підприємницьких структур промислового сектору, підкреслюючи важливість глобалізаційних процесів. Згурська [7] досліджує стратегічні інноваційні орієнтири українських агропідприємств в контексті інформаційного суспільства, наголошуючи на необхідності пристосування до швидких змін.

Хажираєва та інші [8] аналізують роль державно-приватного партнерства як інструменту забезпечення сталого розвитку територій, звертаючи увагу на його стратегічне значення. Гонтарук [9] визначає перспективні напрями розвитку переробних підприємств АПК в контексті глобалізації, акцентуючи на можливостях та викликах міжнародної інтеграції.

При цьому, віддаючи належне науковому внеску провідних вчених, зазначимо, що низка теорій і концепцій в контексті визначення впливу дестабілізуючих факторів на державно-приватне партнерство у сфері розвитку агропромислового сектору, що й зумовило вибір даної тематики, її сучасну актуальність.

Метою дослідження є характеристика сутності впливу дестабілізуючих факторів на державно-приватне партнерство у сфері розвитку агропромислового сектору. Об'єктом дослідження виступає державно-приватне партнерство та агропромисловий сектор економіки. Методологія статті передбачає застосування наступних методів, серед яких: метод індукції та дедукції, порівняння і систематизації; метод синтезу і аналізу; метод морфологічного аналізу; графічний й табличний методи; абстрактно-логічний методи.

Основне завдання статті являє собою розкрити саму суть та зміст засад впливу дестабілізуючих факторів на державно-приватне партнерство у сфері розвитку агропромислового сектору.

Виклад основного матеріалу. Державно-приватне партнерство має особливе значення для подолання інституційних та фінансових бар'єрів, що можуть гальмувати розвиток агропромислового сектору. Залучення приватних інвесторів дозволяє створювати додаткові джерела фінансування для модернізації інфраструктури, забезпечення технологічних інновацій та вдосконалення ланцюгів постачання. Зі свого боку, держава надає правові гарантії, встановлює прозорі правила гри та забезпечує сприятливий інвестиційний клімат [10, 11]. Таке поєднання зусиль формує сприятливі передумови для зниження ризиків, пов'язаних з невизначеністю економічного та політичного характеру. У підсумку, це сприяє не лише покращенню виробничих показників, а й становленню безпекового розвитку, що дозволяє витримувати тиск дестабілізуючих чинників.

В умовах посилення конкуренції на світових продовольчих ринках, агропромисловий сектор потребує системних і довгострокових підходів до розвитку, зважаючи на взаємозалежність між виробництвом, логістикою та збутом. Державно-приватне партнерство дозволяє комплексно вирішувати такі завдання. Урядові

структури можуть гарантувати спрощення бюрократичних процедур, розробляти пільгові програми кредитування та страхування ризиків, а приватні компанії – оперативно впроваджувати інноваційні технології, включно з цифровими рішеннями для моніторингу ґрунтів, прогнозування врожаїв чи управління водними ресурсами. Такі адаптивні стратегії створюють ефект мультиплікатора, стимулюючи розвиток суміжних галузей і захищаючи весь ланцюг поставок від дестабілізуючих впливів із зовнішнього середовища. Одним із ключових викликів, з яким стикається агропромисловий сектор, є нестабільність світових ринків та періодичні цінові коливання на сировинні товари. Це може ставити під загрозу рентабельність господарств, особливо невеликих фермерських підприємств, та призводити до соціально-економічних наслідків у сільській місцевості. Державно-приватне партнерство слугує ефективним способом пом'якшення таких ризиків, оскільки дає змогу створювати стратегії диверсифікації, спрямовані на розширення ринків збуту або впровадження нових типів продукції з вищою доданою вартістю. Водночас безпековий розвиток вимагає врахування зовнішнього середовища, що постійно змінюється, і побудови відповідних механізмів захисту від раптових шоків (табл. 1).

Адаптивні стратегії в рамках державно-приватного партнерства також покликані мінімі-

зувати вплив кліматичних змін та екологічних загроз на агропромисловий сектор. Сучасні технології дозволяють проводити більш раціональне використання земель, зменшувати втрати води, оптимізувати структуру насаджень і вирощування культур [12–15]. При цьому з боку держави важливим є стимулювання проектів, що сприяють збереженню біорізноманіття та запобігають деградації ґрунтів. Участь приватного бізнесу допомагає швидше впроваджувати передові підходи та ділитися досвідом, отриманим у проектах з екологічного моніторингу або органічного землеробства. Таке поєднання зусиль позитивно відбивається на безпековому розвитку, оскільки зменшує вразливість галузі до дестабілізуючих факторів (табл. 2).

Надзвичайно важливим аспектом є посилення ролі державно-приватного партнерства у формуванні сільськогосподарської інфраструктури. Це стосується будівництва й модернізації сховищ для зерна, логістичних центрів, транспортних коридорів та інших об'єктів, які необхідні для ефективного функціонування агропромислового сектору. Крім того, інвестиції у науково-дослідні й освітні проекти, що реалізуються спільно урядом та бізнесом, роблять свій внесок у підготовку кваліфікованих кадрів та розробку інноваційних методик. Таким чином, створюється стабільніша основа для адаптивних стратегій і зниження шкоди від

Таблиця 1

Ключові шляхи досягнення розвитку агропромислового сектору

Напрямки	Сутність та зміст
Залучення інвестицій у технологічні проекти	Розвиток агропромислового сектору значною мірою залежить від оновлення виробничих потужностей, автоматизації процесів та впровадження цифрових інструментів. Технологічний прорив здатен підвищити продуктивність, оптимізувати витрати та створити нові можливості для експорту. Державно-приватне партнерство допомагає покрити значні початкові витрати, водночас забезпечуючи довгострокову технічну підтримку й доступ до передових рішень, які стимулюють розвиток у мінливому зовнішньому середовищі
Розбудова логістичної та збутової інфраструктури	Нерівномірний розвиток регіонів, складна географія та обмежена транспортна мережа можуть заважати ефективному переміщенню товарів і сировини. Створення модернізованих транспортних коридорів, логістичних хабів і сховищ для продукції дає можливість розширити географію збуту та вчасно реагувати на зміни попиту. Завдяки партнерству уряд може надавати пільги й нормативну підтримку, а бізнес – інвестиції й передовий досвід, що прискорить розвиток агропромислового сектору та підвищить його конкурентоспроможність
Формування людського капіталу та освітніх програм	Агропромисловий сектор вимагає нових підходів до підготовки кадрів, які мають володіти сучасними знаннями про технології, економіку та управління ризиками. Спільні навчальні ініціативи, науково-дослідні центри та програми стажування, що фінансуються в рамках державно-приватного партнерства, створюють підґрунтя для появи висококваліфікованих фахівців. Це забезпечує сталість і безпековий розвиток, адже освічені кадри більш схильні шукати адаптивні стратегії та швидше впроваджувати інновації

Джерело: сформовано автором

Теоретичні засади адаптивної стратегії реалізації державно-приватного партнерства у сфері безпекового розвитку агропромислового сектору

Засади	Характеристика
Фокус на моніторинг ризиків та гнучке планування	Адаптивні стратегії неможливі без постійного відстеження стану ринків, кліматичних умов і політичної кон'юнктури. Технологічні платформи для збору та аналізу даних дозволяють оперативно реагувати на зміни й коригувати виробничі та збутові процеси. При цьому важливо забезпечити гнучкість планування й наявність альтернативних сценаріїв, щоб миттєво перебудовуватися відповідно до ситуації
Диверсифікація джерел ресурсів та каналів збуту	Сутні засади адаптивних стратегій включають уникнення надмірної залежності від одного конкретного ринку або постачальника сировини. Тому держава і бізнес мають працювати над розширенням портфеля контрактів, нарощуванням експорту та пошуком нових партнерів, у тому числі за межами традиційних регіонів. Це підвищує стійкість перед дестабілізуючими факторами, котрі можуть виникати у зовнішньому середовищі
Інновації як засіб підвищення конкурентоспроможності	Адаптивні стратегії базуються на впровадженні новітніх розробок, від біотехнологій до цифрових систем управління. Завдяки інноваціям агропромисловий сектор швидше реагує на виклики, пов'язані з кліматом, логістикою та вимогами споживачів. Системи точного землеробства, датчики для моніторингу стану полів, хмарні сервіси для аналізу даних – усі ці технології стають фундаментом безпекового розвитку та дозволяють тримати ситуацію під контролем

Джерело: сформовано автором

коливань у зовнішньому середовищі. У більш широкому контексті державно-приватне партнерство сприяє розвитку регіонів, адже передбачає залучення місцевих громад і фермерів до процесів прийняття рішень. Це, своєю чергою, підвищує прозорість та ефективність роз-

поділу коштів, оскільки проекти стають більш орієнтованими на реальні потреби населення [16]. Такий підхід створює синергію між економічним зростанням і соціальною стабільністю, що є одним із наріжних каменів безпекового розвитку. Коли всі зацікавлені сторони – від

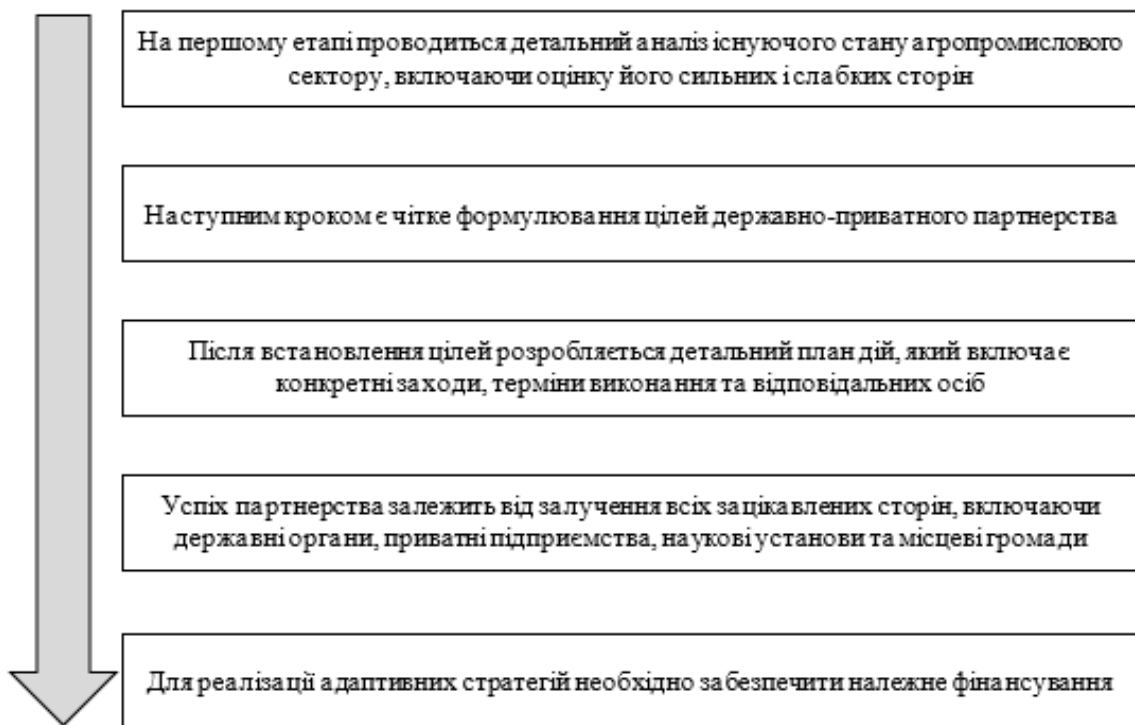

Рис. 1. Етапи формування адаптивних стратегій державно-приватного партнерства у сфері безпекового розвитку агропромислового сектору

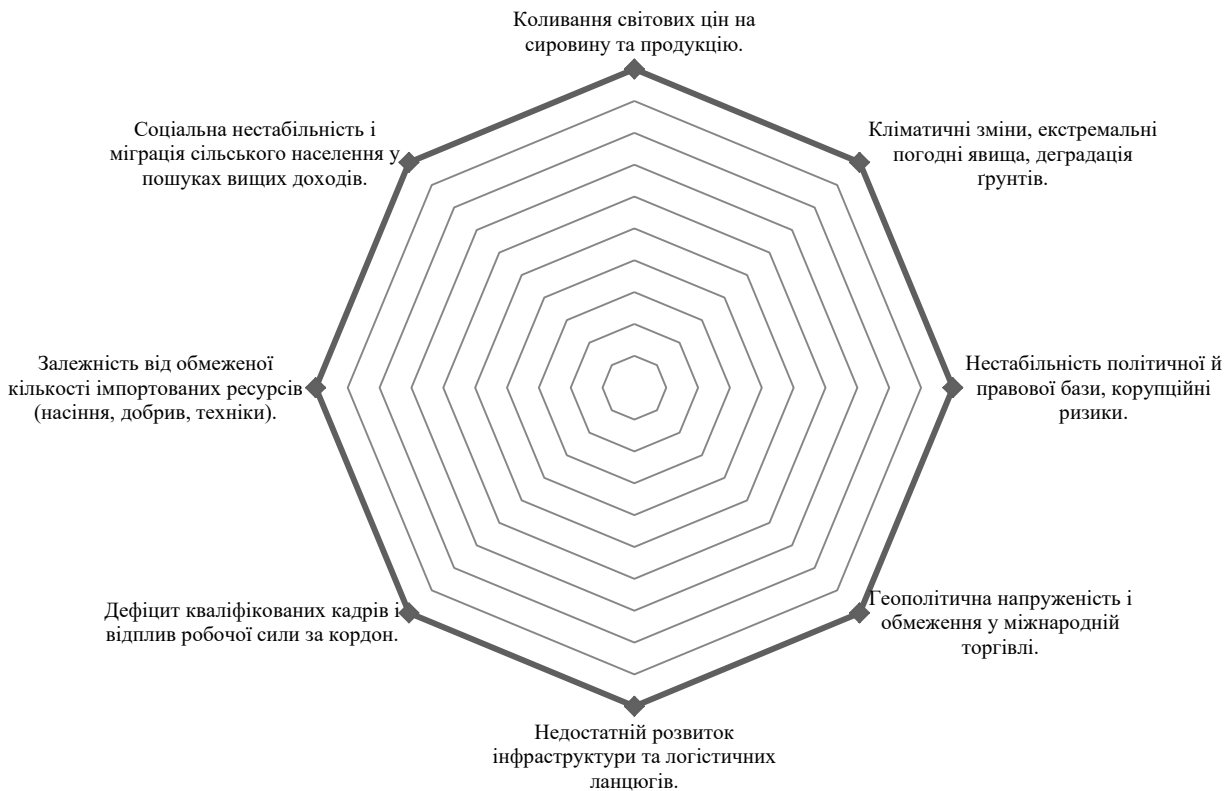

Рис. 2. Перелік найбільш вагомих дестабілізуючих факторів, що перешкоджають реалізації державно-приватного партнерства у сфері безпекового розвитку агропромислового сектору

Джерело: сформовано автором

урядовців до рядових працівників агропромислового сектору – об’єднують свої зусилля, це підвищує витривалість системи перед дестабілізуючими загрозами та зміцнює довіру громадян до державних інституцій (рис. 1).

Не варто недооцінювати й вагомості інноваційного компоненту в рамках державно-приватного партнерства. Сучасні виклики агропромислового сектору вимагають від учасників ринку впровадження передових рішень, що можуть забезпечити конкурентні переваги в умовах нестабільності. Нові технології, пов’язані з генетикою рослин, точною агротехнікою, роботизацією виробничих процесів і цифровою аналітикою, створюють фундамент для адаптивних стратегій. Завдяки партнерству держава може стимулювати наукові розробки та впроваджувати інноваційні проекти на рівні галузі, тоді як приватний сектор забезпечує практичну реалізацію, фінансування й оперативну реакцію на виклики зовнішнього середовища.

Безпековий розвиток агропромислового сектору також тісно пов’язаний зі стабіліза-

цією внутрішнього споживчого ринку й формуванням продовольчих резервів. Коли уряд і бізнес співпрацюють у питаннях контролю за якістю продукції, оптимізації митних процедур і поліпшення логістики, це напряму впливає на продовольчу безпеку та здоров’я населення. Державно-приватне партнерство відкриває можливості для розширення асортименту вироблених товарів, включно з продукцією з вищою доданою вартістю, що забезпечує диверсифікацію доходів і знижує залежність від волатильних сегментів зовнішнього середовища. Як наслідок, система стає більш стійкою до дестабілізуючих факторів, адже може швидше перебудуватися в кризових умовах.

Успішне впровадження адаптивних стратегій передбачає формування ефективної системи ризик-менеджменту, в якій державно-приватне партнерство виконує роль ключового механізму координації. Розробка та впровадження страхових інструментів, механізмів гарантування цін або створення стабілізаційних фондів для підтримки фермерів у разі неврожаю – все це стає реально можливим,

коли держава й приватні учасники ринку працюють спільно. Цей комплекс заходів не лише допомагає компенсувати потенційні втрати, а й підвищує рівень впевненості інвесторів і виробників у майбутньому, що сприятливо позначається на безпековому розвитку галузі (рис. 1).

Важливо враховувати, що ефективність державно-приватного партнерства значною мірою залежить від узгодженості нормативно-правової бази та прозорості процедур. Наявність чітких правил гри, надійних правових гарантій і механізмів відповідальності сприяє зміцненню довіри між учасниками процесу та заохочує приватний капітал вкладати кошти в агропромисловий сектор. Якщо такі умови відсутні, реалізація адаптивних стратегій і підтримка безпекового розвитку можуть гальмуватися, а дестабілізуючі фактори – посилювати свій вплив. Тому держава має приділяти особливу увагу формуванню сприятливого правового поля, спрямованого на забезпечення інтересів усіх учасників ринку.

Висновки. Отже, державно-приватне партнерство в агропромисловому секторі виконує роль важливого каталізатора стійкого зростання, безпекового розвитку та підвищення конкурентоспроможності в умовах дії дестабілізуючих факторів. Така співпраця дозволяє об'єднати ресурси, досвід і компетенції, необхідні для розробки й впровадження адаптивних стратегій у мінливому зовнішньому середовищі. Інституційна підтримка з боку держави, інвестиційні й технологічні можливості приватного бізнесу, а також активна участь громад забезпечують належний рівень гнучкості та ефективності. У кінцевому підсумку, це призводить до формування більш збалансованої й життєздатної моделі розвитку, здатної протистояти кризовим явищам та забезпечувати стабільне функціонування агропромислового сектору на перспективу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Калетнік Г. М., Козяр Н. О. Стратегічні підходи до інвестування аграрного сектору України в сучасних умовах розвитку АПК. *Економіка АПК*. 2020. № 12. С. 81–89.
2. Вдовенко Н.М., Сокол Л.М. Макроекономічна оцінка аграрного сектору економіки України за умов інтеграційних процесів. *Науковий вісник Полісся*. 2016. № 3. С. 22–28.
3. Кузмич, С. Оцінка та управління ефективністю інновацій в агропромислових підприємствах України. *Економіка та агрономія* : науковий журнал, 18(3), 2021, с. 34–47.
4. Кучер, Л. Впровадження інноваційних проєктів у агробізнесі 4.0 в Україні. Капітал та національні пріоритети в межах бюджету ЄС після 2020 року : Монографія, Варшава : Інститут аграрної економіки та продовольства, 2018, с. 262–278
5. Малиш, І., Бухало, Є., Прозорова, Н., & Білокін, О. Фактори, що впливають на інноваційну та інвестиційну діяльність у сільському господарстві: Експертне опитування. *Наука і інновації*, 18(3), 2022, с. 74–86
6. Стадник В.В. Підприємницькі структури промислового сектора економіки України: стан і перспективи розвитку в умовах глобалізації. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2017. № 4. С. 93–99.
7. Згурська, О. Стратегічні інноваційні орієнтири українських агропідприємств в інформаційному суспільстві. *Журнал гігієнічного інженерства та дизайну*, 33, 2021, с. 233–242
8. Хажираєва С. К., Васильєва Н. В., Васильєва О. І., Киртока М. Державно-приватне партнерство як важливий інструмент забезпечення сталого розвитку територій. *Public Administration and Regional Development*. 2020. № 7. С. 253–269.
9. Гонтарук Я. В. Перспективні напрями розвитку переробних підприємств АПК в умовах інтеграції у світовий економічний простір. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2019. № 7 (47). С. 122–133
10. Іщенко І. С. Ризики інвестиційних проєктів. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2018. № 5 (90). С. 91–98.
11. Журавська, Є., & Сіроткіна, Н. Фактори впливу на розвиток інноваційної діяльності агропромислових підприємств України. *Журнал глобального сільського господарства та екології*, 8(2), 2020, с. 29–38.
12. Сімак С. В. Інституційний розвиток публічно-приватного партнерства в системі державного управління : автореф. дис. док. держ. управ. Миколаїв, 2017. 38 с.
13. Пйонтко Н. Б. Державно-приватне партнерство в системі інструментів вирівнювання регіонального розвитку. *Наукові праці НДФІ*. 2018. Вип. 1. С. 43–58.
14. Головка В. О. Характеристика основних форм публічно-приватного партнерства в контексті забезпечення економічної безпеки держави. *Причорноморські економічні студії*. 2020. № 49. С. 29–33.
15. Пильтяй О. Фінансовий інструментарій державної підтримки публічно-приватного партнерства. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2012. № 1. С. 77–89.
16. Криштанович М.Ф. Державно-приватне партнерство як інструмент інноваційного розвитку в умовах четвертої промислової революції. *Журнал «Успіхи і досягнення у науці», (Серія «Публічне управління та адміністрування»)*, № 1(11) 2025. С. 468–476.